

Autors: Joaquim Aloy i Bosch, Jordi Basiana i Obradors i Pere Gasol i Pujol. Col·laborador: Ramon Fons i Vilardell

1 L'EXPEDIENT. Portada de l'expedient de Josep Martí Farreras conservat a l'Arxiu de Salamanca.

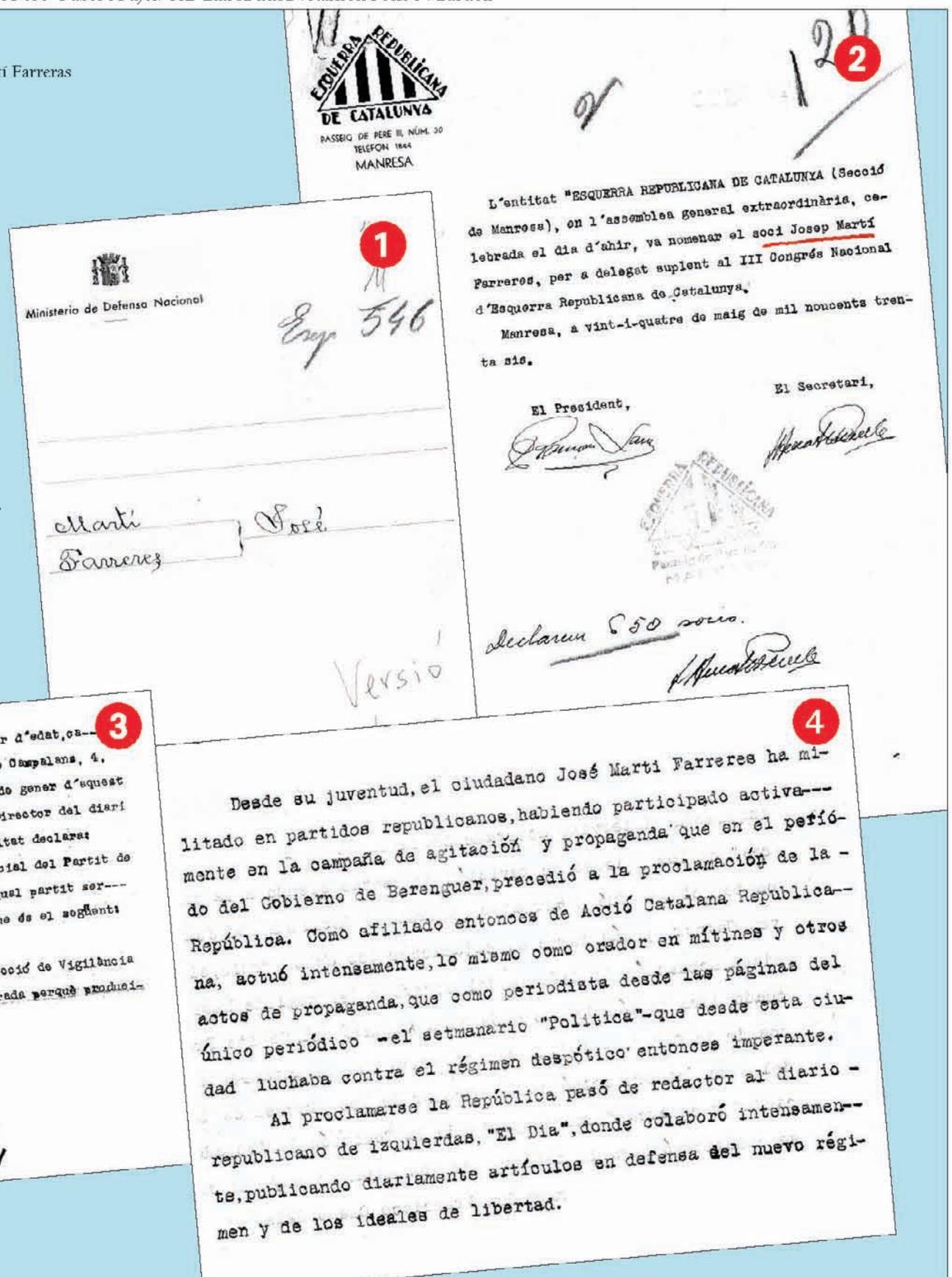
2 DELEGAT D'ERC. El document, del maig del 1936, és el nomenament que la Secció de Manresa d'Esquerra Republicana de Catalunya atorga al soci Josep Martí per tal d'assistir com a delegat suplent al III Congrés Nacional d'aquest partit, congrés que finalment no se celebra.

3 DECLARACIÓ JURADA DE MARTÍ FARRERAS ADREÇADA AL GABINET DE CENSURA

En aquest curiós document, del novembre del 1937, veiem com Josep Martí, aleshores director del diari manresà *El Dia*, declara, en compliment d'una ordre rebuda per la Inspecció de Vigilància de Manresa, que aquest periòdic és l'òrgan oficial d'ERC a Manresa.

4 REPUBLICA DE SOCA-REL.

Aquest document és un extracte del currículum que Josep Martí Farreras afegeix a la instància per concursar a l'Escala Auxiliar del Cos Jurídic Militar. La biografia posa èmfasi en el seu republicanisme. Lavalen dues organitzacions polítiques: Acció Catalana i Esquerra Republicana de Catalunya. Per part d'ERC signa l'escrit Francesc Marcet i per Acció Catalana Josep Torra. No cal dir que disposar de totes aquestes dades era d'una gran utilitat per a la maquinària repressora franquista, ja que així identificaven fàcilment els "desafectos al Régimen".

LA REPRESSIÓ FRANQUISTA

Josep Martí Farreras i Jaume Serra i Hünter

Dediquem aquest capítol als dos manresans amb més referències i documents a l'Arxiu de Salamanca: Josep Martí Farreras i Jaume Serra i Hünter.

JOSEP MARTÍ FARRERAS (Manresa, 1906-Barcelona, 1986)

Advocat, escriptor, poeta, periodista, polític i jutge, Josep Martí Farreras era un home de profundes conviccions republicanes i catalanistes. Presidí Acció Catalana a Manresa des d'abans de la instauració de la República.

Persona intel·lectualment inquieta, l'any 1930 creà amb Joaquim Amat-Piniella i altres manresans la revista avantguardista *Ara*. Col·laborà en diverses publicacions i escrigué els llibres de poemes *Això s'acaba* i *Les flors absurdes*.

Com a advocat, primerament fou passant de

Joan Selves i Carner. Després, va establir despatx propi, des d'on es destacà per la defensa dels rabassaires i dels obrers, així com dels processats pels fets del Sis d'Octubre.

Fou regidor del Consell Municipal de Manresa, per Esquerra Republicana de Catalunya, des de l'octubre del 1936 fins al juliol del 1937. Deixà aquest càrrec per ocupar-se de la direcció del diari *El Dia*, del qual ja era redactor des dels inicis. El febrer de l'any 1938 va ser nomenat jutge popular local de la ciutat de Manresa.

Josep Martí Farreras, a més d'aparèixer en nombrosos documents on el seu nom surt com a jutge de Manresa, té a l'Arxiu de Salamanca un expedient de 26 pàgines de la seva actuació política i professional. Es tracta d'una documentació que va presentar al final del 1938 per sol·licitar el nomenament d'auxiliar lletrat de Justícia Militar amb l'ingrés consegüent a l'Escala Auxiliar del Cos Jurídic Militar. Els documents van ser requisats i traslladats a Salamanca, on van servir per practicar la repressió.

1

Serra Hunter
8.1.1933
MADRID
Jaime

Copy 340
leg - 3964/32
Des - 69 a 96

AHN
MADRID

2

Porticula Sr. Manelí Domingo

De tant temps i amic de les veus
questions pendents a aquesta Universitat i pu re-
men una solució urgent, n'hi ha una que
de moment podria avortar - posar a l'altre. És
la de la Biblioteca Universitaria que passa per una
situació crítica cronica. Ja ve que Vd. està
entrat pel Sr. Pont de Reumat, les pretes del
qual jo subscribia en absolut, de la justicia
i també el camí natural a seguir per a re-
solució. En una visita que Vd. feu a Bar-
celona, podríem arregar l'assumpte. Bateria
me Vd. m'avis amb temps, bon jovers con-
tinuar de carant a San Quintí de Mediona.
(67 Km de Barcelona), pr bé que un dia de
la setmana vagi a l'Universitat per a
deparar el meu arguent. hi el dilluns 24 m'és
possible arri a Igualada, on crea per Vd.
una conferència.
Dispeni del seu a. i. s.
9.1.1933
Jaime Hunter

San Quintí de Mediona, 19-VIII-31.

3

PERIÒDIC DE LA SOLIDA
REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
PASSIGUI MARGAL, 36. 1.º, 1.º - TEL. 24707

EDITAT PEL SOCORS ROIG INTERNACIONAL (SECCIÓ CATALANA)
ANY I, N.º 12
SEGONA EPOCA
Barcelona, 19 Juliol del 1937

El Congrés de la unitat

Política i política malden des del
10 de Juliol del 1937 per la unitat del
front antifeixista. L'expedient seguit
d'aquelles necessitats políti-
ques semblava pagar una unitat per-
manent de tots els sectors del poble
fins obtenir la victòria.

La realitat no ha estat aquesta.
Malgrat les instruccions dels dirigents
i dels responsables que recollien els
anells de la gran unitat social, les
velles passions han fet la seva fe-
na: han obstaculitzat la coherència de
la unitat i l'adopció de línies
clares que podria donar-nos la super-
ioritat moral sobre els nostres adver-
saris. Si la col·laboració de tots és
cessaria per a guanyar la guerra,
apena col·laboració és la igualtat
imprecindible a la reorganització per tal
que sigui assegurada la seva maxima
eficàcia.

Des dels nostres apartats del
front heu observat la Secció
Catalana del Socors Roig Internacio-
nal. Nostres no podem considerar
els avantatges de la unitat en l'ordre
de la nostra organització. Allà on aque-
lla unitat s'afirma o es manifesta, els
resultats són inferiors a la praxi i la
causa, la seva acció es radical i efica-
ca, quan un criteri unificador re-
corda, quan un criteri d'igualtat, que és
el criteri del Socors Roig Internacio-
nal, que és el criteri d'unitat.

El Socors Roig Internacio-
nal és el criteri d'unitat. En la nostra
organització, que per circum-
stàncies de guerra ha hagut d'ajor-
nar-se la per dues vegades. Actual-
ment el valor de la nostra organitza-
ció s'ha demostrat durant els mesos
de guerra. Una altra cosa és des-
ta agració d'homenajes, distincions,
condecoracions per l'una experiència re-

volucionària o per l'una vida a res-
trenger, de repressió governativa als
països anarquistes.

A aquest primer acte ens alle-
gem molt: obrers, intel·lectuals, doc-
tes, joves, com el franquisme ha pre-
senciat d'una magna catàstrofe, que ha-
viat d'una magna catàstrofe, que ha-
viat de portar el dol i la tristor a cen-
tens de famílies de la nostra patria,
tristors de famílies de la nostra patria,
tristors de famílies de la nostra patria.

Avui són milers i milers de ciutadans
que cada setmana fan les seves apo-
ries, una lluita maldada en el drama
terrible que viu Catalunya i tota es-
panya.

A temps dels temps i dels cadens-
ments i amb el ritme accelerat que
els projectes d'ajut i de col·laboració
es propulsen ràpidament per tota
les capes socials les iniciatives salvan-
dores d'homes i institucions, el preti-
ble de treball, el camp i la causa, els
noves i els companys... tot això ho han
perdut per sempre centenars de milers
de ciutadans de les terres hispaniques. Son
de l'ordre de les terres hispaniques. Son
de l'ordre de les terres hispaniques. Son
de l'ordre de les terres hispaniques.

El Congrés de la unitat és el criteri
d'unitat. En la nostra organització, que
per circumstàncies de guerra ha hagut
d'ajor-nar-se la per dues vegades. Actual-
ment el valor de la nostra organitza-
ció s'ha demostrat durant els mesos
de guerra. Una altra cosa és des-
ta agració d'homenajes, distincions,
condecoracions per l'una experiència re-

El Comitè Central d'Hispania avui una consigna per tal que la nostra organització
s'uni i d'una vegada presentem la majoria dels militants.
El primer mes d'agost en celebració del nostre congrés, que ha d'èsser, que serà
el congrés de la unitat; i avui que per aquella data el S. R. I. hagi doblat el
nombre d'afiliats. La consigna, doncs, és: "CAL DOBLAR EL NOMBRE D'AFILIATS".
Cada militant té el deure de portar-se un altre.
Cada militant té el deure de portar-se un altre.
Cada militant té el deure de portar-se un altre.

Militants del S. R. I. mobilitzau-vos. convertiu-vos en activistes.
Les aquestes pàgines publicarem el nom d'aquells que es la consigna hagi aco-
plert més fàcil.

Militants del S. R. I.

SUPORT

1 L'EXPEDIENT
Portada de l'expedient de Jaume Serra i Hunter
conservat a l'Arxiu de Salamanca.

2 SERRA I HUNTER DEMANA DINERS
PER A LA BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
Aquest document és una carta manuscrita
de Serra i Hunter de l'agost del 1931.
Feia pocs dies que Serra i Hunter havia estat elegit rector
de la Universitat de Barcelona per 72 dels 78 vots emesos.
Aprofitant el descans estival a Sant Quintí de Mediona,
escrui al seu amic Marcel·lí Domingo, que en aquells moments
era ministre d'Instrucció Pública del govern provisional
de la República, per tal de buscar una solució
a la precària situació de la Biblioteca Universitaria,
que ja feia temps que s'arrossegava.

3 ARTICLE SOBRE EL PRIMER CONGRÉS
DEL SOCORS ROIG INTERNACIONAL
El document reproduïx l'article que Jaume Serra i Hunter
va escriure a la publicació *Suport*, editada per la secció catalana
del Socors Roig Internacional, de la qual ell era president.
En el text, escrit al cap d'un any de l'inici de la guerra, la una crida
a la solidaritat i a la unitat del front antifeixista en uns moments
de força incertesa per les seqüeles dels Fets de Maig del 1937.

4 RADIODIFUSIÓ DE LA CAMPANYA
"ROBES D'ABRIC PER ALS COMBATENTS"
En aquests dos documents del gener del 1938,
veiem les comunicacions que s'adreçen el secretari
d'Agitació i Propaganda del Socors Roig Internacional i
el seu homòleg del Comitè de la Radiodifusió.
En el primer text, el representant del SRI
demana poder impulsar des de les ones de ràdio
una campanya per obtenir abrics i mantes per als soldats
que estan lluitant al front al bell mig de l'hivern.
En el segon, trobem la resposta del secretari del Comitè
de Radiodifusió, que recomana parlar de l'assumpte
amb el president Jaume Serra i Hunter.

JAUME SERRA I HUNTER
(Manresa, 1878 - Mèxic, 1943)

Polític i filòsof manresà. El 1913 ocupa
la càtedra d'història de la filosofia de la
Universitat de Barcelona i el 1923 fundà
la Societat Catalana de Filosofia. Del
1931 al 1933 fou rector de la Universitat
de Barcelona, on desenvolupà una tasca
elogiada molt positivament pel món uni-
versitari i cultural. També presidi el
Consell de Cultura de la Generalitat i fou
membre numerari de l'Institut d'Estudis
Catalans i de l'Acadèmia de Bones Lletres
de Barcelona.

La seva categoria de mestre va tenir
com a fruit l'aparició, entre els seus dei-
xebles, d'un grup de grans filòsofs: Joan
Creixells, Joaquim Xirau, Francesc
Mirabent, Joaquim Carreras i Artau, etc.

Políticament, passà d'Acció Catalana a
Esquerra Republicana de Catalunya, l'oc-
tubre del 1931. Fou el diputat més votat
després del president Macià a les elec-
cions al Parlament de Catalunya (1932),
per la circumscripció de Barcelona ciutat.
El 1933 fou elegit vicepresident del
Parlament de Catalunya.

Arran de les eleccions municipals del
1934, sortí escollit regidor de
l'Ajuntament de Barcelona. Durant la
guerra presidí la Secció Catalana del
Socors Roig Internacional.

El gener del 1939 s'exilià a França i
després a Mèxic, on morí l'any 1943. El
1940 havia estat membre del Consell
Nacional de Catalunya, presidit per Lluís
Companys.

Jaume Serra i Hunter dirigí la *Revista de
Catalunya* i és autor d'una dotzena de
publicacions sobre filosofia i de nombrosos
articles de filosofia publicats a
l'Enciclopèdia Espasa.

A l'Arxiu de Salamanca es conserven
cartes seves (adreçades a Marcel·lí
Domingo, Marià Hurtado, Joaquim
Xirau, etc.), documents on apareix el seu
nom, especialment de Socors Roig
Internacional, i un expedient i d'altres
papers relacionats amb la persecució de
què fou objecte pel règim franquista,
malgrat que s'havia exiliat.

4

SECRETARIAT D'AGITACIÓ I PROPAGANDA

Barcelona 4 de Gener de 1938.

Comissariat General de Radiodifusió de Catalunya.

CLAUSS!

CIUTADÀ:

El Socors Roig de Catalunya, que, com veieu, viu i sent
les coses dels nostres germans que lluiten en els fronts, s'ha
impost l'obligació, com és habitual en ell, d'aportar tot
l'essencial i l'ajut immediat en el compliment de la consigna "Ro-
bes d'abric pels nostres combatents".

Per aquest fi, col·laborant, se'ns concedeixi, durant els
dies 5 i 6 a ésser possible al migdia i les dues i al vespre a les
nou i mitja, dedicar setanta minuts per impulsar la campanya de
robes d'abric pels nostres combatents.

Per tant, us preguem que, fent-vos càrrec d'aquest preu, ens
concedireu l'autorització corresponent amb la millor brevetat possi-
ble.

Agraït de l'atenció que presten a la present, quedem vostres

El Secretari
d'Agitació i Propaganda.

Antoni Escarot

leg 276/3
no 9

4

He de pregar-vos que abans de con-
tinuar cap gestió per a usar del micròfon
per a la campanya "Robes d'abric per el
combatent", tingueu a bé de parlar amb el
Dr. Jaume Hunter, President del S. R. de
C. (S. R. I.) amb el qual acordarem l'orien-
tació a seguir per a totes les campanyes
que hagin d'ésser radiades.

Visqueu molts anys.

Barcelona, 5 de Gener 1938

EL SECRETARI DEL COMITÈ
DE LA RADIODIFUSIÓ

Antoni Escarot

Dr. Secretari d'Agitació i Propaganda del S. R. de C.
(S. R. I.) CIUTAT.-

5

L'EXPEDIENT POLICIAC CONTRA
SERRA I HUNTER CONTINUAVA OBERT
Aquest document, del febrer del 1944,
fa referència a l'ofici de tramesa
de més informació que sobre Jaume Serra i
Hunter ha anat trobant a Salamanca
la Delegació de Recuperació de Documents.
Els documents són tramesos al Govern Civil
de Barcelona per tal de poder actuar, si escau,
contra ell. Feia 2 mesos (el desembre del 1943)
que el doctor Serra i Hunter havia
mort al seu exili de Mèxic.

5

Político-Social

SALIDA
Fecha 18-2-44
242

Excmo. Sr.:

Como ampliación a los informes emitidos
por esta Delegación en fechas anteriores en
contestación a escrito de fecha 20 de septie-
bre de 1939; adjunto tengo el honor de remitir
V.E. nuevos datos aparecidos entre la do-
cumentación clasificada recientemente en la Se-
cción Político-Social de esta Delegación rela-
tivos a JAUME SERRA HUNTER, por si pudieran
aportar nuevos elementos de juicio al expen-
diente que sobre la conducta del mismo se ha
seguido por su autoridad.

Los guarde a V.E. buenos días

Salamanca 16 de Febrero de 1.944

EL DELEGADO
P.E. y O.

6

UN OPUSCLE DE SERRA I HUNTER,
REQUISAT AL DOMICILI DE JOAQUIM XIRAU
A la biblioteca de l'Arxiu de Salamanca s'hi troba aquest opuscle
escrit per Jaume Serra i Hunter i titulat *Apologia de l'ideal*,
que comprèn la conferència inaugural del curs 1925-26
que l'intel·lectual manresà va pronunciar a l'Ateneu de Girona.
El llibret porta una dedicatòria de Serra i Hunter: "Al meu estimat amic
i deixeble el Dr. Joaquim Xirau Palau". Molt problemàticament
aquesta publicació anà a raure a Salamanca fruit de la confiscació
que els funcionaris franquistes van fer al domicili de Joaquim Xirau,
qui també es va haver d'exiliar.

6

Al meu estimat amic
i deixeble el Dr. Joaquim
Xirau Palau

Jaime Hunter

DR. JAUME SERRA HUNTER

APOLOGIA
DE L'IDEAL

Conferència inaugural del Curs
de 1925-26 a l'Ateneu
de Girona

La guerra i les repressions produïren a Manresa un mínim de 761 morts

La tragèdia de la guerra es manifesta no solament per les greus destruccions materials sinó sobretot per la pèrdua de vides humanes. En un bàndol i en l'altre, milers de persones moriren en els combats al front, o bé foren assassinades i/o executades per motius polítics i ideològics. A més, cal afegir-hi les víctimes mortals a conseqüència dels bombardejos aeris de l'aviació franquista.

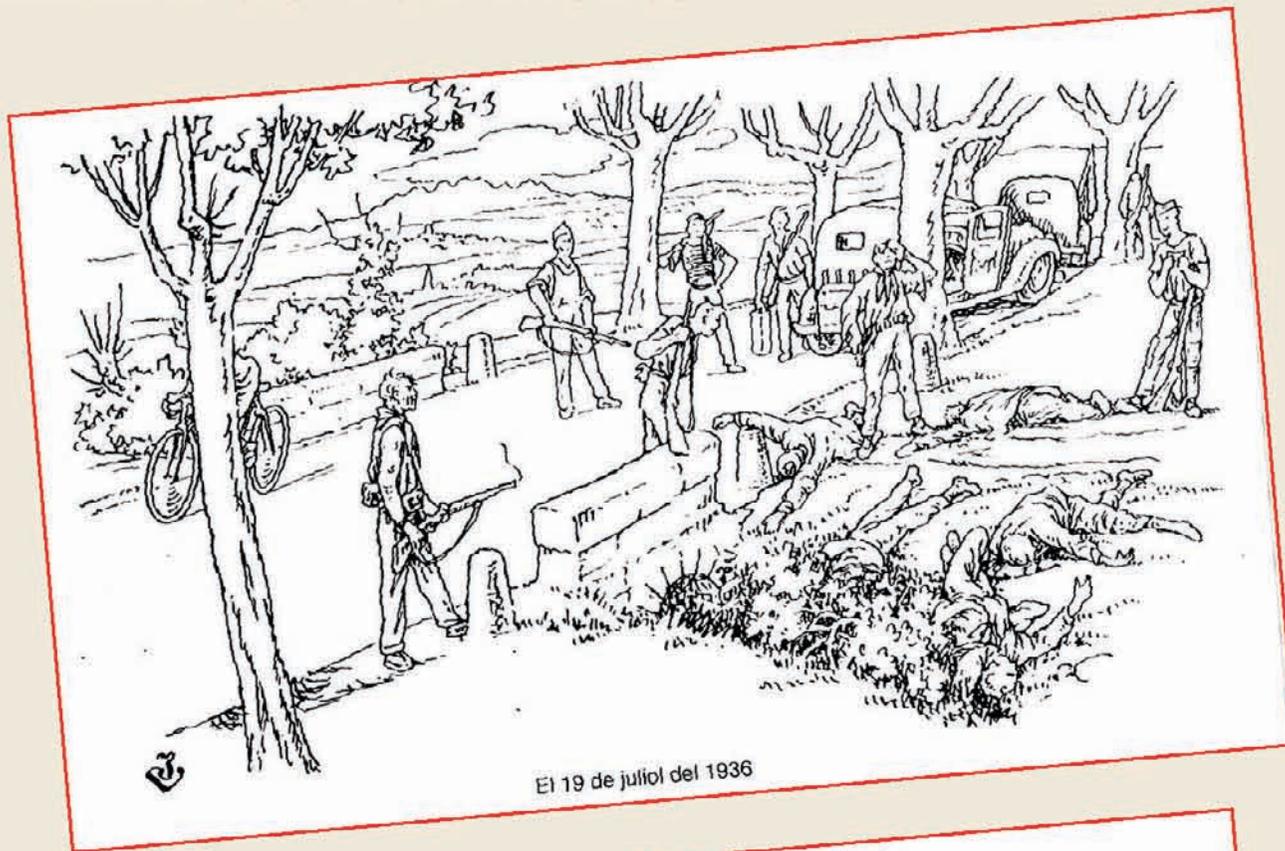
Un mínim de 761 persones relacionades amb Manresa moriren a causa de la guerra i la repressió en ambdós bàndols. D'aquests, un mínim de 520 en els combats al front, 158 assassinades a la rereguarda republicana i 35 en els dos bombardejos aeris que hi hagué sobre la ciutat.

Tot i que la major part de les víctimes mortals manresanes eren homes, cal assenyalar el cas de tres monges assassinades (dues dominiques i una religiosa de la Divina Pastora) en la repressió al cantó republicà, a més de les 12 dones i 6 infants morts a causa dels bombardejos aeris sobre Manresa. Cal afegir també les cinc persones (quatre dones i un home) assassinades per les tropes franquistes quan aquestes ocuparen la ciutat i els seus voltants.

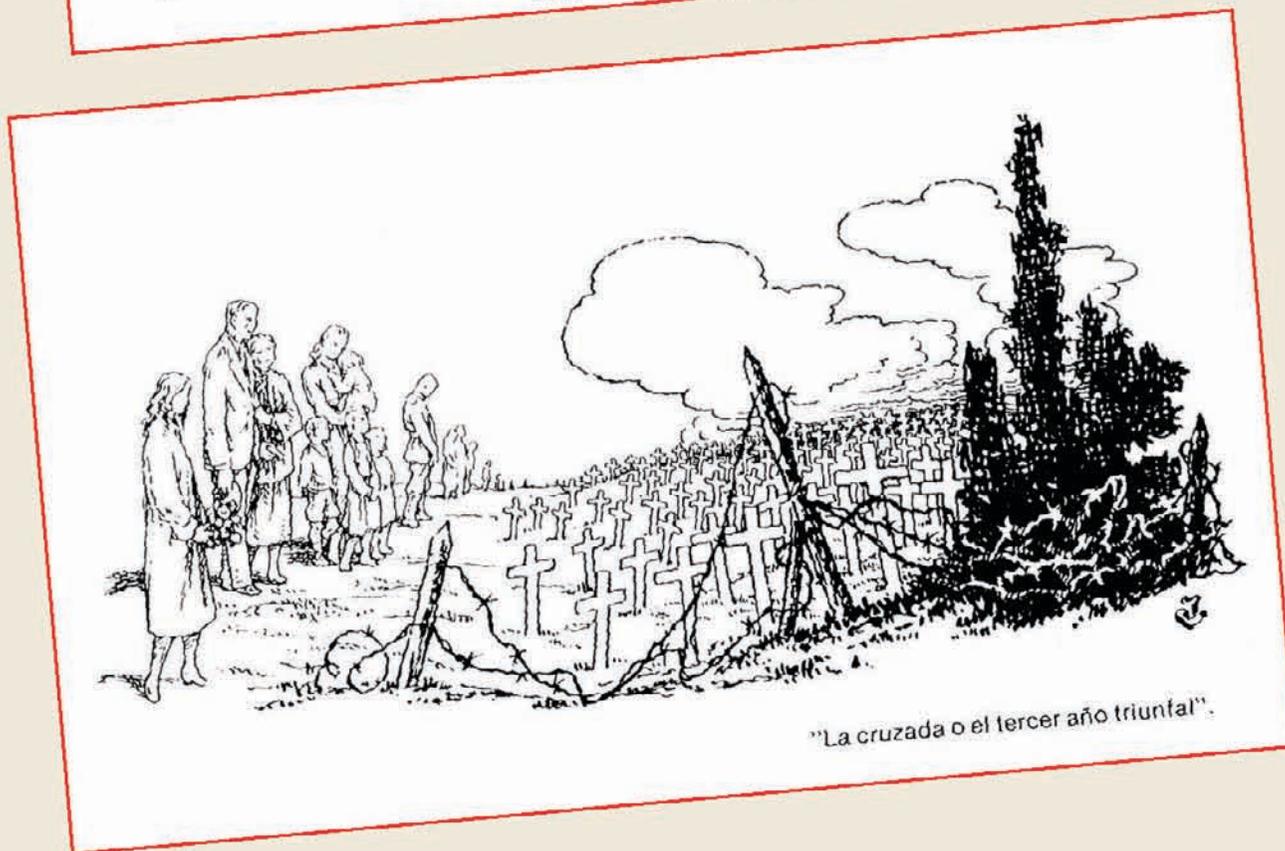
Tot això sense oblidar els ferits de guerra que, evacuats del front, acabaren morint en hospitals manresans. Tampoc no es comptabilitza l'augment de la mortalitat a causa de la misèria dels anys de guerra i postguerra i de les malalties derivades de la fam i la mala alimentació, la poca higiene i l'escassa atenció mèdica en uns moments en què els serveis bàsics per a la població feien fallida.

Però les morts continuaren un cop acabada la guerra, a conseqüència de la repressió franquista: 30 manresans foren afusellats al Camp de la Bota (13 dels quals eren anarquistes). Per fugir d'aquesta repressió, desenes de milers de persones d'arreu de l'Estat hagueren d'exiliar-se. Una part foren internades en camps d'extermini nazis, on moriren 7.000 republicans espanyols, la meitat dels quals provenia de terres catalanes. Entre aquestes víctimes mortals hi havia 13 manresans.

Aquest exili massiu del 1939 –amb els trencaments familiars que va comportar– també va tenir uns efectes molt negatius per al desenvolupament global de Catalunya, ja que molts dels exiliats eren treballadors qualificats, intel·lectuals i professionals liberals i la seva marxa va resultar empobridora per al conjunt del país. Realment, l'enorme abast del drama humà de la guerra i la postguerra, així com de totes les seves seqüeles, no es poden simplement quantificar en unes fredes xifres estadístiques.

El 19 de juliol del 1936

"La cruzada o el tercer año triunfal"

DIBUIXOS DE JOAN VILANOVA SOBRE LA REPRESSIÓ I LES MORTS CAUSADES PER LA GUERRA

El dibuixant manresà Joan Vilanova i Roset il·lustrà detalladament algunes escenes relacionades amb la repressió, tant la comesa a la rereguarda republicana com l'executada pels franquistes. A dalt, veiem que les patrulles de control acaben de perpetrar una matança –se suposa– als afores de Manresa. Porta la data del 19 juliol del 1936, dia en què va fracassar a Catalunya el cop d'estat militar contra la República i esclatà la revolució, si bé, en realitat, les matances a Manresa no van començar fins al dia 21 de juliol. A baix, un altre dibuix del genial artista que reflecteix la pena i desolació pels morts a causa de la guerra fratricida. Una imatge que contrasta amb la propaganda oficial franquista que parlava de "La cruzada o el tercer año triunfal"

Proper capítol: Mostra de papers catalans espoliats. Abans de l'index final, dedicarem 2 capítols a mostrar papers espoliats majoritàriament de fora de la Catalunya central. En primer terme, veurem escrits del President Macià i del President Companys i d'altres que ens parlen de Carrasco i Formiguera i del manresà Ignasi Armengou.